

EBA/WRG/2013/01

2013. gada 12. decembrī

Brīdinājums patērētājiem par virtuālās valūtas riskiem

Kopsavilkums

Eiropas Banku iestāde (EBI) izdod šo brīdinājumu, lai vērstu uzmanību uz iespējamiem riskiem, ar ko patērētāji var saskarties, pērkot, turot un tirgojot virtuālo valūtu, piemēram, *Bitcoin*. Virtuālās valūtas joprojām ir uzmanības centrā, un to popularitāte turpina pieaugt.

Taču patērētājiem ir jābūt informētiem par riskiem, kas saistās ar virtuālo valūtu, tostarp par risku zaudēt naudu. Pašlaik nav izstrādāti īpaši noteikumi, kas patērētājus pasargātu no zaudējumiem gadījumos, kad virtuālās valūtas maiņas un glabāšanas platformu darbībā rodas kļūmes vai tās pārtrauc komercdarbību.

Kamēr EBI vēl izvērtē visus būtiskos aspektus, kas attiecas uz virtuālās valūtas izmantošanu, lai lemtu par šīs valūtas iespējamo un nepieciešamo regulējumu un uzraudzību, patērētājiem būtu ieteicams iepazīties ar riskiem, kas saistās ar virtuālo valūtu.

Kas ir virtuālā valūta?

Virtuālā valūta ir neregulētas digitālas naudas veids, ko neemitē un negarantē centrālā banka un ko var izmantot kā maksāšanas līdzekli. Ir zināmi dažādi virtuālās valūtas veidi — no tiešsaistes datorspēļu vidē un sociālajos tīklos izmantojamās valūtas tā ir pārtapusi par maksāšanas līdzekli, kas tiek pieņemts arī „bezsaistē” jeb „reālajā dzīvē”. Pašlaik virtuālo valūtu arvien biežāk var izmantot kā maksāšanas līdzekli, lai norēķinātos par precēm un pakalpojumiem mazumtirdzniecībā, restorānos un izklaides vietās. Par šiem darījumiem bieži netiek iekasēta komisijas maksa, un tajos nav iesaistītas bankas.

Salīdzinoši nesen virtuālā valūta *Bitcoin* ir radījusi pamatu jaunas paaudzes decentralizētai, vienādranga virtuālajai valūtai, ko bieži sauc arī par kriptovalūtu. Pēc nesenā *Bitcoin* popularitātes pieauguma šai valūtai ir sekojušas desmitiem citu virtuālās valūtas veidu.

Kā tā darbojas?

Virtuālo valūtu, piemēram, *Bitcoin*, var nopirkt valūtas maiņas platformās, izmantojot parasto valūtu. Pēc nopirkšanas virtuālā valūta tiek pārskaitīta uz personalizētu *Bitcoin* kontu, ko sauc par „digitālo maku”. Izmantojot šo maku, patērētāji var tiešsaistē sūtīt *Bitcoin* valūtu ikvienam, kas ir

ar mieru to pieņemt, vai atkal konvertēt uz parasto oficiālo valūtu (piemēram, eiro, mārciņām vai dolāriem).

Jaunas *Bitcoin* valūtas vienības tiek radītas tiešsaistē, izmantojot skaitļošanas ziņā intensīvu programmatūru, kas pazīstama ar nosaukumu „*Bitcoin miners*” („*Bitcoin* racēji”). Šī programmatūra, risinot apzināti sarežģītus algoritmus, ļauj patērētājiem nelielos daudzumos „rakt” valūtu. Taču naudas krājuma pieaugums ir fiksēts, tāpēc laika gaitā apgrozībā tiek laistas tikai nelielas summas.

Par kādiem riskiem patērētājiem jābūt informētiem?

EBI ir apzinājusi vairākus raksturlielumus un riskus, par kuriem patērētājiem būtu jāzina, pērkot, turot vai tirgojot virtuālo valūtu.

Risks zaudēt naudu valūtas maiņas platformā

Ja vēlaties iegādāties virtuālo valūtu, jūs to varat nopirkt tieši no kāda, kam tā ir, vai izmantot valūtas maiņas platformu. Šīs platformas parasti ir neregulētas. Ir zināmi vairāki gadījumi, kad valūtas maiņas platformas ir pārtraukušas komercdarbību vai to darbībā ir radušās kļūmes — dažos gadījumos tāpēc, ka tās ir uzlauzušas trešās personas. EBI rīcībā ir informācija par patērētājiem, kas uz visiem laikiem ir zaudējuši ievērojamas naudas summas, kuras glabājās šajās platformās.

Jums būtu jāzina, ka valūtas maiņas platformas nav bankas, kas glabā virtuālo valūtu depozītu veidā. Ja valūtas maiņas platforma zaudē naudu vai tās darbībā rodas kļūmes, patērētājiem nav pieejami īpaši tiesiskās aizsardzības pasākumi — piemēram, noguldījumu garantiju shēmas —, lai segtu zaudējumus, kas radušies, glabājot naudu valūtas maiņas platformā (arī tad, ja platforma ir reģistrēta valsts iestādē).

Naudu no digitālā maka var nozagt

Pēc nopirkšanas virtuālā valūta glabājas „digitālajā makā” datorā, klēpj datorā vai viedtālrunī. Digitālajiem makiem ir publiskā atslēga un privātā atslēga jeb parole, kas ļauj tiem piekļūt. Taču digitālie maki nav pilnīgi pasargāti no uzlaušanas. Tāpēc naudu no digitālā maka — tāpat kā no parastā maka — ir iespējams nozagt. Ir zināmi gadījumi, kad patērētāji ir zaudējuši virtuālo valūtu vairāk nekā viena miljona ASV dolāru apmērā ar mazām izredzēm to atgūt.

Turklāt, nozaudējot digitālā maka atslēgu vai paroli, tajā esošā virtuālā valūta var pazust uz visiem laikiem. Nav centralizētu aģentūru, kas reģistrē vai nomaina paroles.

Patērētāji nav aizsargāti, izmantojot virtuālo valūtu kā maksāšanas līdzekli

Patērētājus, kas izmanto virtuālo valūtu kā maksāšanas līdzekli, lai norēķinātos par precēm un pakalpojumiem, neaizsargā atmaksas tiesības, kas ES tiesību aktos ir paredzētas, piemēram, attiecībā uz pārskaitījumiem no parastā bankas vai cita norēķinu konta. Tāpēc no digitālā maka

neatļauti vai kļūdaini debetētas summas parasti nav iespējams atgūt. Nav arī drošu garantiju, ka mazumtirgotāji vienmēr pieņems virtuālo valūtu, — tas ir atkarīgs no viņu ieskatiem un/vai noslēgtajiem līgumiem, kas var zaudēt spēku jebkurā laikā un bez iepriekšēja brīdinājuma.

Virtuālās valūtas vērtība var strauji mainīties un pat samazināties līdz nullei

Bitcoin un citu virtuālo valūtu cena ir krasi pieaugusi. Dažus patērētājus tas ir mudinājis veikt ieguldījumus šajās valūtās. Taču jums jāzina, ka virtuālās valūtas vērtība ir ļoti nepastāvīga un var pazemināties tikpat viegli, kā paaugstināties. Ja kādas konkrētas virtuālās valūtas popularitāte kristos, piemēram, tāpēc, ka priekšplānā būtu izvirzījusies kāda cita virtuālā valūta, ir ļoti iespējams, ka pirmās valūtas vērtība dramatiski un neatgriezeniski samazinātos.

Valūtas cenas nepastāvība ietekmē patērētājus, kas pērk virtuālo valūtu kā maksāšanas līdzekli, — atšķirībā no tradicionālā bankas vai citā norēķinu kontā ieskaitītas oficiālā valūtā izteiktas naudas patērētājs nevar būt drošs, ka viņa virtuālo līdzekļu vērtība kopumā paliks stabila.

Darījumus ar virtuālo valūtu ir iespējams ļaunprātīgi izmantot noziedzīgām darbībām, tostarp naudas atmazgāšanai

Darījumi ar virtuālo naudu ir publiski, taču to nevar teikt par šajos darījumos iesaistītās naudas īpašniekiem un saņēmējiem. Darījumi principā nav izsekojami, un virtuālās valūtas patērētāji lielā mērā paliek anonīmi. Tāpēc nav izslēgts, ka virtuālās valūtas tīkls tiek izmantots ar noziedzīgām darbībām saistītiem darījumiem, tostarp naudas atmazgāšanai. Šī ļaunprātīgā izmantošana var ietekmēt arī jūs, jo tiesībsargāšanas iestādes var nolemt slēgt valūtas maiņas platformas, liedzot jums piekļūt saviem platformās noguldītajiem līdzekļiem un tos izmantot.

Uz jums var attiekties nodokļu saistības

Jums būtu jāzina, ka virtuālās valūtas noguldījumus var aplikt ar nodokļiem, piemēram, ar pievienotās vērtības vai kapitāla pieauguma nodokli. Ja izmantojat virtuālo valūtu, jums būtu jānoskaidro, vai jūsu valstī to neapliek ar nodokļiem.

Kā patērētāji var sevi aizsargāt?

Virtuālās valūtas pircējiem būtu jāiegūst pilnīga informācija un izpratne par šīs valūtas konkrētajiem raksturlielumiem. Neizmantojiet „īstu” naudu, ko nevarat atļauties zaudēt.

Attiecībā uz digitālo maku būtu jāievēro tāda pati piesardzība kā attiecībā uz parastu kabatas portfeli vai maku. Ilgstoši neturiet digitālajā makā lielas naudas summas un gādājiet par maka drošību un drošumu. Iesakām arī tuvāk iepazīties ar tām valūtas maiņas platformām, ko gatavojaties izmantot, noskaidrojot to īpašniekus, uzņēmējdarbības modeli, pārredzamību un sabiedrības viedokli.